

УДК 398.(=133.1):398.831

ЗВУКОВІ ПОВТОРИ ЯК КОНСТРУКТИВНИЙ ЗАСІБ УВИРАЗНЕННЯ ЗМІСТУ ФРАНЦУЗЬКОЇ НАРОДНОЇ КОЛИСКОВОЇ ПІСНІ

Мараб'ян К.А., аспірант

Херсонський державний університет, вул. 40-річчя Жовтня, 27, м. Херсон, Україна

2331533@mail.ru

У статті розглядаються деякі своєрідні засоби увиразнення змісту французької народної колискової пісні. Одними із основних засобів фонетичного рівня є звукові повтори. Представлена система найпоширеніших звукових повторів, характерних для французької колискової. На основі аналізу значної кількості текстів визначено, за якими принципами досягається ефект милозвучності. У комплексі всі виявлені особливості дають можливість відзначити, що різноманітні звукові повтори виступають у художньому тексті як важливий конструктивний засіб, відіграють значну роль у розкритті логічного, емоційного смислів висловлюваного.

Ключові слова: фонетика, звуковий повтор, французька колискова, приголосний звук, голосний звук, ритм.

ЗВУКОВЫЕ ПОВТОРЫ КАК КОНСТРУКТИВНОЕ СРЕДСТВО ВЫРАЗИТЕЛЬНОСТИ СМЫСЛА ФРАНЦУЗСКОЙ НАРОДНОЙ КОЛЫБЕЛЬНОЙ ПЕСНИ

Марабьян К.А., аспирант

Херсонский государственный университет, ул. 40-летия Октября, 27, г. Херсон, Украина

В статье рассматриваются некоторые своеобразные средства выразительности содержания французской народной колыбельной песни. Одними из основных средств фонетического уровня являются звуковые повторы. Представлена система распространенных звуковых повторов, характерных для французской колыбельной. На основе анализа большого количества текстов определено, по каким принципам достигается эффект благозвучия. В комплексе все выявленные особенности дают возможность отметить, что разнообразные звуковые повторы выступают в художественном тексте как важное конструктивное средство, играют значительную роль в раскрытии логического, эмоционального смыслов излагаемого.

Ключевые слова: фонетика, звуковой повтор, французская колыбельная, согласный звук, гласный звук, ритм.

SOUND REPETITIONS AS A CONSTRUCTIVE WAY OF EXPRESSIVENESS OF FRENCH LULLABY'S CONTENT

Marabian K.A., postgraduate

Kherson State University, Fourtieth Anniversary of October str., 27, Kherson, Ukraine

The article considers some of the original means of expressiveness of the French folk lullaby's content. One of the main means of phonetic level are sound repetitions. The essence of sound repetition as a stylistic means in general consists in its particular impact on the child. The child need repetition to good memorization of any information. Therefore, there are different lullaby repeats: anaphora, epiphora, alliteration, assonance, consonance, synonyms, repetitive words and phrases, repetition of words in a poem, the repetition of entire poems. The article presents the system of widespread sound repetitions that characterize French lullaby. Anaphora and epiphora play an important composite role in the text of lullabies and enhance the expression of statements. Anaphora has a semantic function, it creates the image of a multilateral whole reality, accentuates certain parts of speech. Epiphora more than anaphora, helps create a rhythm due to identity of the final parts, it increases the severity of poetic language. Alliteration – the most common type of sound repetition. This is due to a dominant position in the system of French consonant sounds. Alliteration is the main means of strengthening of the figurative-expressive qualities of the poem. Consonance has a psychological impact, as identified with an expression of calm, creates a special kind of feeling pleasure and thus becomes an important aesthetic factor. Assonance also helps the child learn the sounds of speech, form the sensory perception of the world and lay the foundation for its further language activities.

The French lullaby presents various types of repetitions starting from whole string, and ending with a separate sound. Based on the analysis of a large number of texts was determined how to achieve the effect of euphony. In a complex all the identified features make it possible to note that a variety of sound repetitions

appear in a literary text as an important constructive means, play a significant role in revealing the logical, emotional sense.

Key words: phonetics, sound repetition, French lullaby, consonant, vowel, rhythm, anaphora, epiphora, alliteration, assonance, consonance, synonyms.

На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки сформувався ще один розділ стилістики фоніка – наука про мистецтво звукової організації мови. Під фонікою розуміють також уживання мовних засобів фонетичного рівня з певним стилістичним завданням. Основним елементом фоніки є звуковий повтор. Слід відзначити, що різноманітні звукові повтори виступають у художньому тексті як важливий конструктивний засіб, як спосіб увиразнення змісту твору. Вченими неодноразово відзначалася висока роль явища звукового повтору в дитячій літературі (Седьолкіна Ю.Г. [10], Арнольд І.В. [1], Журавльов А.П. [7], Воронін С.В. [4]), адже за допомогою певного розташування звуків досягається ефект милозвучності, яка створює своєрідний звуковий візерунок, закономірним повторенням однакових звуків на початку, в середині чи в кінці рядка або всієї строфи. Трапляються найрізноманітніші засоби евфонії мови: від найпростіших звуковідтворювальних повторів до найскладніших. Особливо яскраво фонетичні повтори виступають у пісенному тексті на межі фонетичного та лексичного, фонетичного та морфологічного рівнів. Саме тому звукові повтори, як основна категорія фоностилістики, заслуговують на увагу з точки зору сучасної лінгвістичної науки, що й зумовлює актуальність нашої розвідки.

Мета статті полягає у встановленні основних видів звукоповторів у традиційній французькій колисковій пісні.

Отже, наше завдання полягає у вивченні фоностилістичного аспекту звукової організації французької фольклорної колискової пісні; виявленні основних видів звукових повторів цього жанру та вплив звукової організації на ефективність його сприйняття.

Останнім часом у багатьох розвідках і дослідженнях, які зосереджуються на фоностилістичних засобах, що відіграють важливу роль у розкритті логічного, емоційного смислів висловлюваного і виступають як мовний засіб вираження цілеспрямованої експресії, одне з центральних місць належить звуковому повтору. Цій проблемі присвячені роботи таких відомих науковців, як Гальперін І.Р. [5], Арнольд І.В. [1], Балаш М.А. [2].

Найбільш ранній дитячий, «дофонемний» (Л.П. Якубинський) період життя дитини пов'язаний із існуванням колискової пісні – одним із головних складників поезії плекання. Голос матері, звернений до дитини, не відає змісту і сенсу слів, створює те емоційне поле, те «загальне почуття довіри», яке вчені вважають запорукою формування здорової особистості. Саме тому народ-мудрець, народ-педагог відібрав ці складені протягом століть поетичні твори, адресовані найменшим [9, с. 11].

Особливість колискових пісень полягає в тому, що вони створюються і виконуються дорослими без участі дітей. Дитина для колискової пісні – лише об'єкт словесно-мелодійного впливу, їй доступні тільки однорідно-повторювані звуки і плавні наспіви, не обов'язково зі словами. Поетичним першоелементом цих пісень є не слово, а звук. Відтак, це не стільки поезія словесної гри, скільки поезія звуків [3, с. 137].

Музична плавність колискових пісень зазвичай створюється повторенням відповідних звуків і слів. У ритміці і звуках вірша відчувається погойдування колиски.

Дитині потрібно багаторазове повторення для міцного запам'ятовування будь-якої інформації. Тому в колискових піснях трапляються різні повтори: анафора, епіфора; алітерації, асонанси, консонанси; синоніми, тавтологічні слова і вирази, повтори слів у одному вірші, повторення цілих віршів. Одні з цих засобів беруть участь у створенні

системи звернень, інші надають розповіді динаміки і в той же час забезпечують однотонний ритм [8, с. 55]. Розглянемо кожен із повторів детальніше.

Анафора та епіфора відіграють важливу композиційну роль у тексті колискових пісень, а також підсилюють експресію висловлювання.

Поряд із інтонаційною анафора має смислову функцію, вона породжує багатосторонній образ цілісної реальності, акцентує певну частину висловлювання, яке має найбільше інформаційне навантаження та створює ефект кульмінації:

Fais dodo mon petit Pierrot,
J't'apprendrais à filer la laine.
Fais dodo mon petit Pierrot,
J't'apprendrais à faire des sabots.

Fais dodo mon petit Pierrot,
Nous irons cueillir des cerises.
Fais dodo mon petit Pierrot,
Nous irons couper les roseaux [11, с. 12].

Епіфора більшою мірою, ніж анафора, сприяє створенню ритму, завдяки ідентичності завершальних частин, надає частині висловлювання емпатичного наголосу, посилює виразність поетичної мови:

Petit enfant, déjà la brune
Autour de la maison s'étend
On doit dormir quand vient la lune,
Petit enfant, petit enfant!
Petit enfant, dors la chaumière
Les moutons rentrent en bêlant
De tes yeux bleus dos la poupière,
Petit enfant, petit enfant! [11, с. 11].

Алітерація виступає основним засобом посилення зображально-виражальних властивостей вірша:

- a) Do, do, l'enfant, do [d -d-l-d]
L'enfant dormira bien vite [l-d]
Do, do, l'enfant, do [d -d-l-d]
L'enfant dormira bientôt [l-d] [11, с. 4].
- b) Passe la dormette [p-d]
Passe vers chez nous [p]
Pour endormir Minette [p]
Jusqu'au point du jour [p-d] [11, с. 4].

Алітерація – найпоширеніший тип звукового повтору. Це пояснюється домінуючим становищем приголосних у системі звуків французької мови. Приголосні звуки відіграють у мові основну смислорозпізнавальну роль. Дійсно, кожен звук є носієм певної інформації. Семантична вагомість приголосних сприяє встановленню різноманітних предметно-смислових асоціацій, тому виразно-образотворчі можливості алітерацій ширші, ніж в асонансів.

Вищенаведені приклади показують закономірність вживання певних приголосних звуків у строфі колискової пісні. Багато дослідників відзначають, що саме в мові дітей слід шукати джерело редукованих форм (гемінати) і алітерованих повторів всередині слова або словосполучення, характерних і для мови дорослих [12, с. 189]. Алітерація посилює

власне фонетичне значення звука. Поряд із алітерацією, повтором одного звука в слові, існує повтор слова чи фрази:

Somm' somm' somm' ne veut pas venir
 Endormir le petit fils
 Somm' somm' somm' ne veut pas venir
 Endormir le petit fils
 Somm' somm' somm' oh ! venez donc
 Endormir le petit garçon [11, с. 9].

При консонансі повторювані звуки локалізуються або в середині, або наприкінці слів. Консонанс має психологічний вплив, оскільки ототожнюється з вираженням спокою, створює особливого роду відчуття задоволення і внаслідок цього перетворюється на важливий естетичний фактор:

- a) Dodo poupette,
 Là vau sont nos petites fillettes
 A la violette [11, с. 4].
- b) Dodo Liline
 Sainte Catherine [11, с.10].

Концентрація саме цих звуків у повторах французьких колискових пісень може бути пояснена тим, що вони є найбільш доступними сприйняттю дитини. Дитина слухає дорослого, сприймає повторювані звуки, запам'ятовує і пізніше намагається їх імітувати, відтворювати. Найбільш доступними її артикуляційному апарату приголосними вважаються губні, передньоязикові, носові. Батьки, знаючи, які звуки даються дитині легше, вчать її цих звуків, наслідуючи її лепет і зв'язуючи склади з певними поняттями.

Асонанс підсилює образність і фонетичну виразність мови, її смисловий бік, додає звукової єдності елементам тексту і підкреслює найбільш важливі в певному контексті слова й образи. На першому місяці життя асонанс заспокійливо впливає на дитину. Ще не розуміючи змісту слів, вона вже здатна адекватно реагувати на мелодику й інтонацію маминого голосу. Звукова експресія виступає як засіб створення легкого, спокійного настрою.

Асонанси також допомагають дитині засвоювати звуки мовлення, формують чуттєве сприйняття навколишнього світу та закладають основи її подальшої мовленнєвої діяльності. Рима колискових пісень твориться співзвучністю голосних, які кількісно переважають над приголосними. Це пояснюється специфікою голосних звуків, які є основою вокалу.

Наприклад:

- a) Fais dodo, Colas, mon p'tit frère, [o-o-o-o]
 fais dodo, t'auras du lolo [o-o-o-o-o] [11, с. 8].
- b) Tête à tête, [e-e]
 Tête-bêche,[e-e]
 Au berceau, [o-o]
 Dodo mon poulot [o-o-o-o] [11, с. 8].

Отже, під час аналізу звукоповторів французької народної колискової пісні ми дійшли висновку, що суть звукового повтору як стилістичного засобу загалом полягає в його особливому впливі на дитину. Звуковий повтор відіграє важливу роль у розкритті логічного, емоційного смислів висловлюваного і виступає як мовний засіб вираження цілеспрямованої експресії. У французькій колисковій наявні різноманітні види повторень, починаючи від цілої фрази та закінчуючи окремим звуком. Вони виконують низку

важливих функцій: заспокійливу, конотативну, комунікативну, експресивну, евфонічну. Монотонна колискова пісня своїм нескладним ритмом заспокоює дитину, сприяє накопиченню в неї чуттєвих вражень, поступово ведучи до сприйняття людського голосу як сигналу спілкування, до вичленювання з потоку щодня і багаторазово повторюваних звукових рядів, до сприйняття слів, та розуміння мови. Жанр французької народної колискової пісні потребує подальшого наукового дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка / И.В. Арнольд. – М. : Просвещение, 1990. – 300 с.
2. Балаш М.А. Фоносемантическая структура текста как фактор его понимания (экспериментальное исследование) / М.А. Балаш : дисс. на соискание ученой степени канд. филол. наук. – Горно-Алтайск, 1999. –159 с.
3. Василенко В.А. Детский фольклор // Русское народное поэтическое творчество / В.А. Василенко. – М. : Просвещение, 1978. – С. 40–73.
4. Воронин С.В. Основы фоносемантики / С.В. Воронин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1982. – 248 с.
5. Гальперин И.Р. Информативность единиц языка / И.Р. Гальперин. – М., 1974. – 255 с.
6. Гаспаров М.Л. Фолика. Аллитерация. Ассонанс // Литературный энциклопедический словарь / М.Л. Гапсаров. – М. : Сов. энцикл., 1987. – С. 20, 39, 470–471.
7. Журавлев А.П. Звук и смысл / А.П. Журавлев. – М., 1991. – 160 с.
8. Капица О.И. Детский фольклор. Песни, потешки, дразнилки, сказки, игры. Изучение, собрание. Обзор материала / О.И. Капица. – Ленинград : Прибой, 1928. – 224 с.
9. Лойтер С. М. Русская детская литература XX века и детский фольклор : проблемы взаимодействия : автореф. дисс. ан соискание ученой степени канд. филол. наук. – Петрозаводск, 2002. – 20 с.
10. Седёлкина Ю.Г. Использование фоносемантических лексических комплексов в обучении иноязычной речи (на материале английского языка) : дисс. на соискание ученой сепени канд. филол. Наук / Ю.Г. Седёлкина. – СПб., 2006. – 219 с.
11. Rolland E. Rimes et jeux de l'enfance. Nouv.éd / E. Rolland. – Paris : Maisonneuve & Larose, 2002. – 398 p.
12. Thun N. Reduplicative Words in English / N. Thun. – Uppsala, 1963. – 215 p.

REFERENCES

1. Arnold, I.V. (1990), Stylistics of the Modern English Language, Stilistika sovremennogo angliiskogo yazyka. – Moscow, Prosveshcheniie. – 300 p.
2. Balash, M.A. (1999), Phonosemantic Structure of the Text as a Factor of its Understanding (experimental study) Fonosemanticheskaia struktura teksta kak faktor yego ponimaniia (eksperimentalnoie issledovaniie) : Thesis for the Candidate Degree in Philology, Gorno-Altaiisk. – 159 p.
3. Vasilenko, V.A. (1978), Children's Folklor Detskii folklor // Russian People's Poetical Art. – Moscow, Prosveshcheniie. – pp. 40–73.
4. Voronin, S.V. (1982), Russian People's Poetical Art Osnovy fonosemantiki. – St. Petersburg : LGU Publishing House. – 248 p.
5. Galperin, I.R. (1974), Information Value of the Language Unit, Informativnost yedinitz yazyka, Moscow. – 255 p.
6. Gasparov, M.L. (1987), Phonics. Alliteration. Assonance Fonika. Alliteratsiia. Assonans // Literary Thesaurus Sovetskaia Entsiklopediia. – Moscow. – p. 20, 39, 470–471.

7. Zhuravlev, A.P. (1991), Sound and Meaning, *Zvuk i smysl*. – Moscow. – 160 p.
8. Kapitsa, O.I. (1928), Children's Folklore. Songs, Amusing and Teasing Wordings, Fairytales, Games. Learning, Collecting. Material Review, *Detskii folklor. Pesni, poteshki, draznilki, skazki, igry. Izucheniie, sobiraniie. Obzor materiala*. – St. Petersburg : Priboi. – 224 p.
9. Loiter, S.M. (2002), Russian Children's Literature of the 21st Century and Children's Folklore: Problems of Interaction, *Russkaia detskaia literatura XX veka i detskii folklor: problemy vzaimodeistviia: Author's abstract of Thesis for the Candidate Degree in Philology* — Petrozavodsk, 2002. – 20 p.
10. Sediolkina, U.G. (2006), The Use of Phonosemantic Lexical Complexes in Teaching the Foreign Language Speech (on the basis of the English language), *Ispolzovaniie fonosemanticheskikh leksicheskikh kompleksov v obuchenii inoiazychnoi rechi (na materiale angliiskogo yazyka): Thesis for the Candidate Degree in Philology*. – St. Petersburg. – 219 p.
11. Rolland, E. (2002), *Rimes et jeux de l'enfance*. Nouv.éd. – Paris : Maisonneuve & Larose. – 398 p.
12. Thun, N. (1963), *Reduplicative Words in English*. – Uppsala. – 215 p.

УДК 821.161. 1 Высоцкий – 3.09

Р. КИПЛИНГ – Б. БРЕХТ – В. ВЫСОЦКИЙ: ДИАЛОГ ВО ВРЕМЕНИ

Муравин А.В., к. филол. н., доцент

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

muravin@ukr.net

В статье предпринята попытка исследования поэзии В.С. Высоцкого с точки зрения компаративистики. Творчество поэта привлекает к себе пристальное внимание литературоведов. Феномен В. Высоцкого в том, что он был практически единственным советским поэтом, чье творчество было популярным на Западе и вызвало там неподдельный интерес в различных кругах общества – от эмигрантов до голливудской элиты. При всей своей изученности творчество поэта по-прежнему предлагает своим исследователям множество загадок. Основные акценты в статье сделаны на сопоставлении поэтических текстов В. Высоцкого с творчеством зарубежных поэтов XIX–XX вв., выявлении особенностей, а также общих для них мотивов и тем, исследовании их развития, выявления степени влияния на поэта представителей западноевропейской литературы к. XIX–XX вв. Научной новизной статьи является то, что автор обращает внимание на широкий диапазон форм выражения общественных процессов, их восприятие обыкновенным человеком в произведениях зарубежной и отечественной литературы.

Ключевые слова: компаративистика, тенденция, жизненное кредо, тип, «зонги», метаморфоза, парадокс, антирелигиозный мотив, романтика, историческое время, гуманизм.

Р. КИПЛИНГ – Б. БРЕХТ – В. ВИСОЦЬКИЙ: ДІАЛОГ У ЧАСІ

Муравін О.В.

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

У статті зроблено спробу дослідження поезії В.Висоцького з точки зору компаративістики. Творчість поета й досі повертає до себе пильну увагу літературознавців. Феномен В. Висоцького полягає в тому, що він був практично єдиним радянським поетом, чия творчість була популярна на Заході і викликала невіддільний інтерес у різних колах суспільства – від емігрантів до голлівудської еліти. Незважаючи на вивченість, творчість поета і досі пропонує дослідникам безліч загадок. Основні акценти в статті зроблені на порівнянні поетичних текстів В. Висоцького з текстами західноєвропейських поетів XIX–XX ст., аналізу їхніх особливостей, а також спільних мотивів і тем, дослідженні їхнього розвитку, висвітленні ступеня впливу на поета представників західноєвропейської літератури к. XIX–XX ст. Наукова новизна статті полягає в тому, що автор спрямовує погляд на широкий діапазон форм вираження суспільних процесів, їх сприйняття пересічною людиною у творах зарубіжної та вітчизняної літератури.

Ключові слова: компаративістика, тенденція, життєве кредо, тип, “зонги”, метаморфоза, парадокс, антирелігійний мотив, романтика, історичний час, гуманізм.